

DOBSON TIBOR

RENDSZERBE ILLESZTETT ERŐ: AZ ÖNKÉNTES TŰZOLTÓK ÚJRAPOZÍCIONÁLÁSA

Szerzőnk 2024-ben (lapunk 1. és 2. számában) az önkéntes tűzoltóságok továbbfejlesztésének lehetőségeit vizsgálta az önkéntesek bevonásával, új megközelítési módokat javasolva. Ezt továbbgondolva a tűzoltói beavatkozási rendszer szabályozásának megújításához szükséges lépéseket veszi számba a valós beavatkozási hatékonyságot elősegítő párbeszédhez.

Miért kell új megközelítés?

Azt tekintjük alapvetésnek, hogy a beavatkozás első 10–15 perce nagyobb hatással van az élet- és vagyonbiztonságra, mint a teljes tűzoltói erő későbbi kiérkezése. Ha ezt elfogadjuk, kiderül, hogy bizonyos vidéki területeken a későbbi kiérkezés miatt ez az első kritikus időszak beavatkozás nélkül telik el, ezzel pedig a kárérték és személyi sérülések aránya nő.

Ugyanakkor megállapíthatjuk, hogy a szabályozási rendszer jogilag stabil, de a beavatkozási oldal szabályozása nem elég hangsúlyos, és sok esetben nem igazodik a tényleges kockázatokhoz. Mit is értünk ez alatt? Részben azt, hogy a jelenlegi szabályozás nem elég rugalmas, a beavatkozási teljesítmény jogszabályi szinten alig mérhető, erősen központosított irányítás alatt működik, és korlátozottan vagy alig reflektál az országban lévő területi, kockázati és beavatkozási különbségekre.

Mit jelent ez a tűzoltási, műszaki mentési gyakorlatban?

- Eltérő kockázat, azonos követelmények: a vidéki, külterületi és ipari zónák eltérő veszélyeztetettsége nincs arányosan leképezve a beavatkozási normákban.
- Hosszú kiérkezési idők: vannak térségek, ahová hosszú idő múlva érkeznek ki a tűzoltók, az elvárt kiérkezési idő jogszabályban nincs rögzítve.
- Önkéntes és hivatásos: az önkéntes tűzoltóságok szerepe kulcsfontosságú, ennek ellenére szerepük jogilag alulpozicionált.
- Hatásköri bizonytalanságok: az önkéntesek beavatkozási képessége és jogosultsága távol áll egymástól, másrészt komplex káreseteknél az operatív irányítással kapcsolatban is előfordulnak felelősségi kérdések.

Ha pontokba foglaljuk a mai kihívásokat, láthatóvá válik, hogy

MENTÉSI MUNKÁLATOK 2026 ELEJÉN (FOTÓ: KÖTÉL)

- vannak vidéki térségek, ahol 15–25 perc feletti az első kiérkezési idő,
- vannak időszakok (vihár, árvíz, tartós esőzés, belvíz, kiterjedt káreset), amikor a hivatásos kapacitások túlterheltek,
- az önkéntes egységek pedig messze nincsenek lehetőségeik szerint kihasználva,
- ezekből következik a túlbiztosított riasztási gyakorlat.

Ha ezeket egységben szemléljük, kiderül, hogy a jelenlegi magyarországi tűzoltósági beavatkozási rendszer áthangolása szükséges annak érdekében, hogy jelentősen csökkenjen az első beavatkozási válaszidő, miközben az éves működési költségek nem növekednek, sőt, egyes területeken csökkennek.

A jelenlegi helyzet jogilag megfelel, de szakmailag és a társadalmi elvárás szempontjából kockázatos.

Az első beavatkozási idő csökkentésével az első kritikus időszakban képessé válunk a beavatkozásra. Ez nem feltétlenül jelent teljes értékű beavatkozást, de a hazai és nemzetközi tapasztalatok szerint az esetek min. 85%-ában elegendőt.

Az önkéntesek kapacitása (létező, felszerelt, kiképzett állomány) a meglévő 727 egység, amiből csupán 64 beavatkozó riasztása (ez az összes kapacitás 8,8%-a) történik meg automatikusan. A többiek SMS-értesítést kapnak. Az „értesítésük”

A 10-15 perces bevetési idő lehetővé teszi, hogy tűz esetén

- a mentendő személyt a CO vagy bármilyen toxikus mérgezés előtt kimenekítsék,
- a kezdeti tűz a flash-over előtt a tűz hatékonyan el legyen oltva,
- a teljesen kifejlett tüzet – a később érkező egységek támogatásával – jelentős károk nélkül el lehessen oltani.

gyakran másodlagos vagy késleltetett, szerepük pedig nincs stratégiai definícióval. Ez a rendszer gyenge pontja.

Ennek következménye a már említett túlbiztosított riasztási protokollok megléte, ami abban nyilvánul meg, hogy kis eseményeknél is teljes erővel riasztunk (egyre inkább 4 ezer liter oltóvízzel), ami felesleges vonulásokat eredményez, és erőforráskimerüléssel jár.

Miben hatékony egy önkéntes tűzoltó egyesület?

- Helyismeret, gyors kiérkezés,
- a beavatkozások 80%-a egy járművel kezelhető,
- tömeges káresetek (pl. viharok, hóhelyzet),
- nagy létszámot igénylő káreseteknél közreműködés.

Miért indokolt a szabályozás megújítása?

Az markánsan érzékelhető, hogy a lakosság elvárása a gyors és hatékony beavatkozás iránt növekszik. A városi területeken az állampolgárok egyenlő biztonsághoz való joga érvényesül, de bizonyos területeken nem (és itt csak az első beavatkozó egységet értjük).

Újabb, immár szakmai ok, hogy a modern tűzoltás ma már összetett kockázatkezelési tevékenység. Új kihívások jelentek meg (lítiumion-akkumulátorok, ipari, raktározási, parkolási automatizálás, klímaváltozás miatti szabadtéri tüzek) ez pedig sokkal rugalmasabb alkalmazkodást igényel a tűzoltás vezetésben és annak háttértámogatásában. A jelenlegi működés a központ felé erősen jelentéscentrikus.

Újabb indok, hogy a mai szabályozás a kezdeti, bemeneti teljesítményt méri (létszám, riasztási idő, stb.) ezzel szemben a kimeneti, azaz a beavatkozási teljesítmény jogszabályi szinten alig mérhető.

Mit csinálnak másképp külföldön?

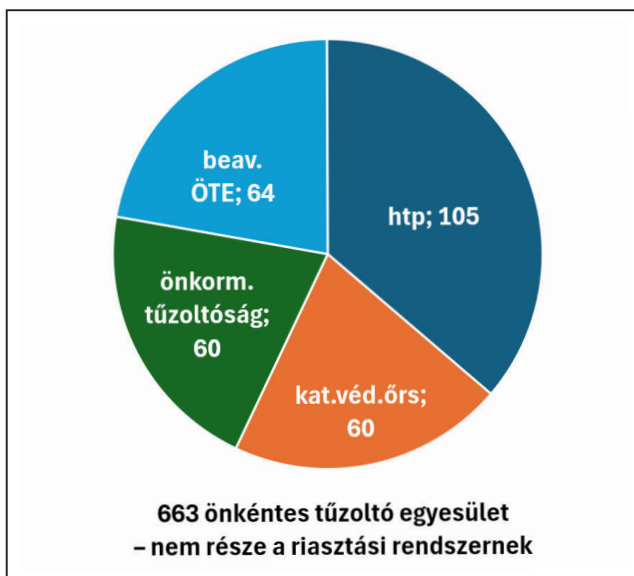
Mielőtt továbblépnünk, talán érdemes összehasonlítani, hogy más európai országok jogi és szervezeti megoldásai hogyan támogatják ténylegesen a beavatkozó állományt, és hol tér el ettől a magyar szabályozás.

Ha az osztrák vagy német gyakorlatot nézzük, rögtön a technika jut eszünkbe. Ettől eltekintve próbáljuk inkább kifejezetten a tűzoltói beavatkozási rendszer szemszögéből vizsgálni az ottani gyakorlatot.

A fókuszunk:

- a kiérkezési idő,
- az erő-eszköz biztosítás,
- az önkéntes rendszer,
- a felelősség és védelem a beavatkozó számára.

Az osztrák modellben a tűzoltóságok túlnyomó többsége önkéntes, ami a tudatos rendszertervezés része, ahogy a kiérkezési idők tartományi szinten rögzítettek. Ha nincs elég önkéntes, a tartomány jogilag beavatkozik (összevonás, hivatásos erő). Az

RIASZTOTT EGYSÉGEK

önkéntes tűzoltó itt jogilag védett beavatkozó, nem „szívességet tesz”, hanem állami feladatot lát el. Ehhez társul a munkahelyi védelem: távollét biztosítása, a jövedelemkiesés kompenzálása, valamint egységes felszerelési és képzési minimum.

A német modellt szövetségi rugalmasság és szakmai keménység jellemzi. Bár tartományi hatáskör, de az alapelvek mindenhol azonosak: a kockázat → erő → idő sémát követik. Első ránézésre hazai szemmel furcsának tűnhet a jogszabályban rögzített beavatkozási cél. „Meghatározott időn belül meghatározott erőnek kell helyszínre érkeznie.” Ezt a kockázat → erő → idő séma teszi konkréttá. Ha nem teljesül: felmerül a fenntartó jogi és politikai felelőssége.

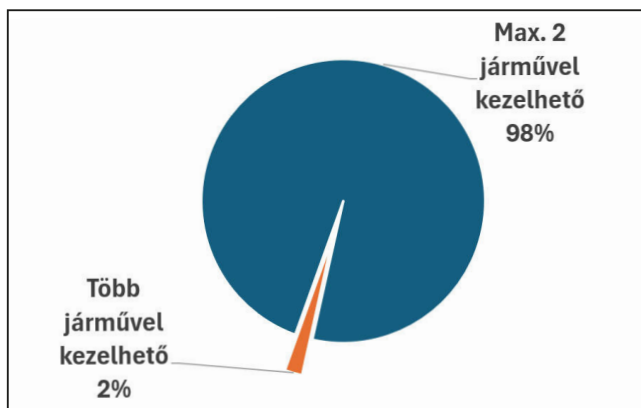
Az utóelemzés náluk is érvényesül, ugyanis a nagyobb káreseteknél kötelező a beavatkozás szakmai elemzése, amelynek célja nem a bűnbakkeresés, hanem a rendszerjavítás. Ezeket ott közlésteszik, így tanulórendszerként működik.

Mi más nálunk ehhez képest?

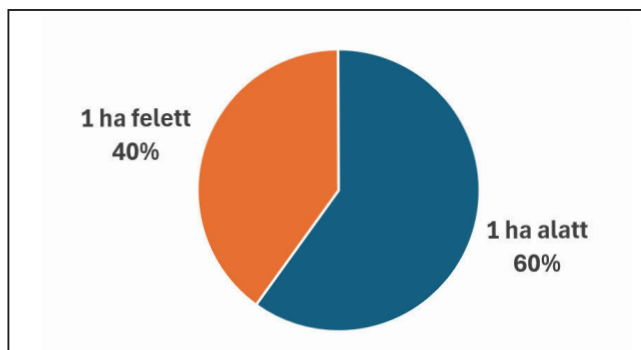
Hiányzik

- a jogszabályi cél-kiérkezési idő,
- a kockázathoz kötött minimális első vonuló erő meghatározása,
- a fenntartói felelősség kimondása. (Azzal, hogy Ttv. 2.§ (2) bek. szerint „A tűzoltás és műszaki mentés állami feladat”. A kérdés gyakorlati szinten nem megoldott.) Ettől még az önkéntes (önkormányzati, egyesületi) tűzoltóságok végzik a feladatokat, esetenként jogi felhatalmazás nélkül.

Mindezek következtében van ellentmondás a központosított irányítás és helyi problémákra való reagálási képességünk között. Ezzel függ össze, hogy a meglévő normák egy részét csak papíron teljesítjük, viszont az időnként felszínre kerülő rendszerszintű hiányosságokért egyéni felelősséget állapítunk meg.

KÁRESETEK KEZELHETŐSÉGE

VEGETÁCIÓS TÜZEK

Mit lehetne reálisan átvenni és a hazai szabályozásba építeni? Mindazt, ami nem jár költségvonzattal, de társadalmi és gazdasági haszonnal igen. Például:

- Önkéntesek jogi védelme.
- Kötelező területi lefedettség újradefiniálása.
- Jogszabályi beavatkozási célok meghatározása.
- Fenntartói felelősség deklarálása.
- Beavatkozó biztonságának elsődlegessége.

Önkéntes tűzoltóságok integrálása

A jogszabályok nem rögzítik mereven, hogy az elsőként riasztott egység kizárólag hivatásos lehetne és a mai gyakorlatban sem így működik. A hangsúly a szakszerűsége és alkalmasságon van. Ezért, mivel számos térségben kizárólag az önkéntesek képesek elfogadható időn belül beavatkozni, célszerű

- jogilag meghatározni szerepüket a riasztásban, amihez
- a jelenleginél differenciáltabb egységes minősítési és finanszírozási rendszer kapcsolható.

A cél, hogy a tűzoltóságok minél közelebb legyenek az események helyszíneire, megelőzve ezzel a nagy károk kialakulásának lehetőségét.

Amin ugyancsak érdemes változtatni, hogy ma az önkéntes tűzoltó egyesületek (ÖTE) kategóriáját a rendelkezésükre álló erő-eszköz állománya határozza meg, amely független az adott település méretétől, veszélyeztetettségétől.

Az ÖTE-ek hazai besorolása

- független az adott település méretétől, veszélyeztetettségétől,
- tűzoltási és műszaki mentési szempontból lényegében két kategóriát állapít meg,
- egyesületként vonulási elvárás nincs velük szemben,
- támogatásuk ennek megfelelően jelképes állami és bizonytalan önkormányzati részből áll.

Ugyanakkor már nagy előrelépés lenne az I. kategóriába sorolt önkéntes tűzoltó egyesületek beavatkozó tűzoltósági státuszba helyezése, mert ez nem igényel technikai fejlesztést. A következőben a II. kategóriába soroltak már differenciált jármű- vagy technikai fejlesztést igényelnek.

A III. kategóriába sorolt ÖTE-ek pedig jelenleg kimaradnának ebből.

Javasolt átszervezési irányok

A jelenlegi hazai gyakorlatban elsőként kiérkező egység kvázi teljes értékű (azért csak kvázi, mert a járműhöz a létszám sokszor nem biztosítható), ezért bevezettük a fél raj fogalmát.

Az „első egység” fogalmának szakmai újraértelmezésével közelíthetünk az európai gyakorlathoz, de sokkal nagyobb jelentőségű az, hogy a rövidebb vonulással járó gyorsabb kiérkezéssel jelentős szakmai előnyökkel számolhatunk. Az első egység ugyanis az első beavatkozó funkciót látja el, ami sok esetben elegendő, de a beavatkozási felhatalmazása nem teljes. Ez a funkció magában foglalhatja: az életmentést, a tűz terjedésének lassítását, oltását, ha az nem jár kockázatos belső beavatkozással, a helyzETFelmérést, a táplálás biztosítást, a területbiztosítást.

Önkéntesek bevonása

- Gyorsabb kiérkezés,
- hatékonyságnövekedés,
- járművek kisebb igénybevétele.

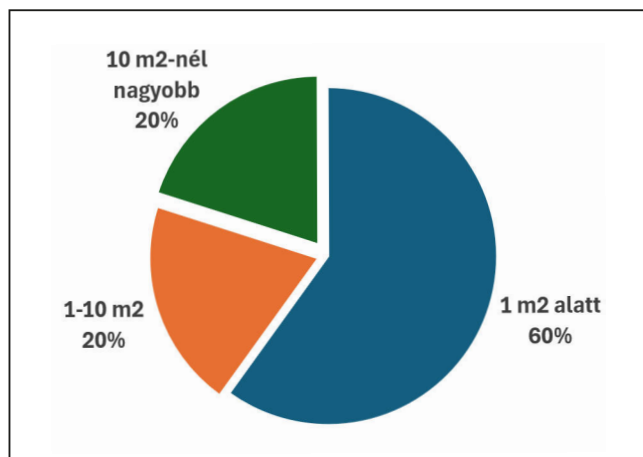
Ehhez szükséges a kétlépcsős riasztási modell bevezetése

- 1. lépcső – legközelebbi beavatkozó egység, most beleértve az I. kategóriás önkénteseket is. Ennek célja az első 10–20 perc lefedése.
- 2. lépcső – hivatásos és/vagy önkormányzati erősítés teljes felszereltséggel és a tűzoltásvezetés átvételével.

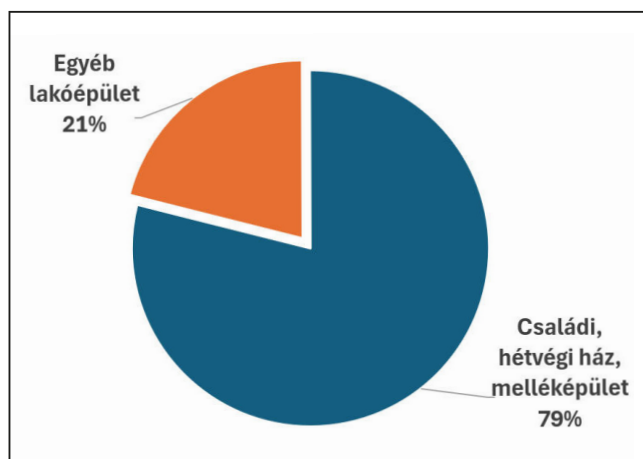
Várható szakmai hatás: Az érintett területeken a beavatkozási idő jelentős csökkenése, a káresemény súlyosságának mérséklése, miközben változatlanul megfelelünk a jogszabálynak.

Természetesen ezzel kapcsolatban több kérdés felmerül, amelyekre választ kell adnunk.

- Az első a szakmai minőség kérdése, amit szerepkör pontos meghatározásával kell kezelnünk, jelezve, hogy ez alapvetően nem teljes oltást jelent, de a folyamat (tűz, baleset) mérséklését igen.

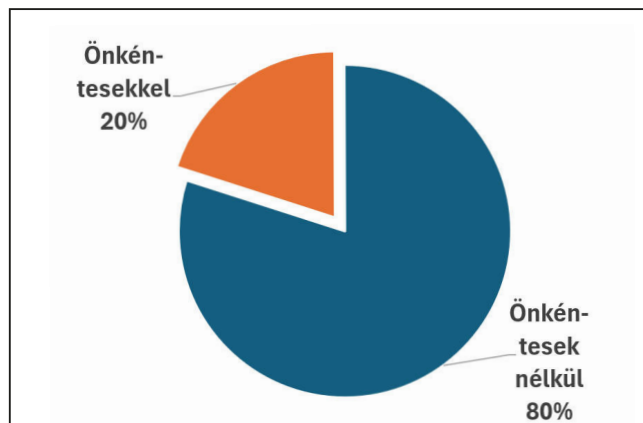

LAKÓÉPÜLETTÜZEK MÉRETE

LAKÓÉPÜLETTÜZEK KELETKEZÉSI HELYE

- A felelősség pedig az írásos riasztási és beavatkozási előírások révén pontosan meghatározható, ahogy ez jelenleg is történik az önálló beavatkozó ÖTE-ek esetében.
- Az érintett ÖTE-eknél az ilyen elismerés felértékelné a saját státuszukat és szerepüket a közösségért végzett munkában, amit támogatna a kiszámítható riasztási rendszer.
- Az első beavatkozó képesség meghatározása egyben lehetővé teszi a teremtést az EU 2025/2205 vezetői engedély-

ÖNKÉNTESEK BEAVATKOZÁSAI

lyekre vonatkozó irányelvének hazai adaptációjában az első beavatkozó járműkategória és a málya újragondolása (4,25 ill. 5 tonna).

Összegezve

Megítélésem szerint a magyar tűzoltási műszaki mentési rendszer legnagyobb tartaléka nem az infrastruktúrában, hanem az első tizenöt perc szakmai kezelésében van. Ebben egy nagy erőt, az önkénteseket nem alkalmazzuk hatékonyan. Jelentős mértékben hozzájárulnak a káresetek felszámolásához, ez azonban jogilag nem egyértelműsített feltételekkel zajlik. Az „értesítés” a káresetről nem riasztás, ezért azzal párhuzamosan mindig elindul(nak) – sokszor nagy távolságból – a riasztott teljes értékű hivatásos tűzoltóság járműve(i). Ezt a kettős riasztási gyakorlatot elsőként a 60 önkormányzati, majd a 64 önálló beavatkozó ÖTE törte meg. Ennek egy megújított logika mentén történő továbbépítése a hatékonyságnövelés és a takarékoság záloga. Az új megközelítés: jogszerű, költséghatékony, gyorsan bevezethető és mérhető eredményt hoz.

A kockázatalapú beavatkozási szabályozás bevezetése pedig a megközelítésben hozhat előrelépést. Ezért célszerű jogszabályban rögzített kockázati kategóriákhoz kötött

- célkiérkezési idők és
- a minimális erő- és eszközszintek meghatározása, valamint
- a beavatkozási képesség jogi megerősítése.

A magyar tűzvédelem és ezen belül a tűzoltósági beavatkozási szabályozásának megújítása nem rendszerkritika, hanem szükségsszerű alkalmazkodás.

A cél egy olyan jogi keret létrehozása, amely figyelembe veszi a valós kockázatokat, támogatja a gyors és szakszerű beavatkozást és hosszú távon növeli a lakosság biztonságát.

Az ellenérveket is érdemes meghallani

„Az önkéntes rendszer így is működik” Igen! A működés ma azt jelenti, hogy az önkéntesek elkötelezettségéből, a szabadidejük feláldozásával valódi jogbiztonság, és a beavatkozási kompetenciájuk meghatározása nélkül működnek. Azt leszögezhetjük, hogy ami kizárólag lelkesedésből működik, az nem rendszer, hanem kockázat.

„A központosítás növeli a hatékonyságot” A tapasztalat azt mutatja, hogy az adminisztráció gyorsabb, a reakció helyben lassabb. Miután a tűz lokális esemény, ebből következik, hogy a központi irányítás keret adhat, de a beavatkozás helyben dől el. A túlzott központosítás pedig időt vesz el. A tűzoltói beavatkozás viszont időkritikus, kockázatos, és emberéletekről szól. Ezért a kérdés ma az, hogy az önkéntesek „hobbítűzoltók” vagy rendszerbe illesztett erőt képviselnek.

Dobson Tibor ny. tű. vezérőrnagy, elnök
Magyar Tűzoltó Szövetség